

Ковальчук І.В., науковий керівник, кандидат с.-г. наук, доцент
 Слюсаренко Ю.Л., магістр
Житомирський національний агроекологічний університет

РІСТ І РОЗВИТОК КОНЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОХОДЖЕННЯ

За останні три роки в Україні збільшилась кількість кінноспортивних змагань, у тому числі і міжнародних, підвищились преміально-призові суми, зросло поголів'я спортивних порід, яке приймає в них участь. Для виступів на змаганнях кіннотники-спортсмени віддають перевагу коням західноєвропейських порід, селекція яких тривалий час ведеться за показниками спортивної роботоздатності і вони проявляють високі результати в класичних видах кінного спорту. Загострення конкуренції на змаганнях вимагає поліпшення спортивних якостей української верхової породи. Підвищити рейтинг породи можливо за рахунок покращення селекційно-племінної роботи, удосконалення існуючих ліній, спрямованої селекції за спортивною роботоздатністю, використання кращих жеребців-плідників оцінених за якістю нащадків.

Після атестації ряду нових суб'єктів племінної справи до племінного ядра увійшло поголів'я 10 кінних заводів та 5 племінних репродукторів. У цих господарствах на початок 2004 року нараховувалось 1154 голови коней, у тому числі 43 жеребці-плідники, 470 конематок та 641 голова молодняка. Одним із таких господарств є кінний завод НФ ЗАТ «Райз-Максимко» в якому утримується 160 голів коней трьох порід – Української верхової, Новоолександрівської вагозвної і Арабської скакової [7].

Розвиток і прогрес верхових порід обумовлюється багатьма факторами, серед яких отримання видатних за продуктивними та племінними якостями коней, що стають засновниками ліній і родин. За твердженням Попової Н. [5], жеребці - представники ліній виконують подвійну функцію: одна - продовження своєї чоловічої лінії через синів, онуків і т.д., інша, не менш важлива - відтворення заводських маток, які приймають участь в отриманні видатних скакунів та продовжувачів і засновників нових ліній [3].

Науковою основою технології вирощування коней будь-якого призначення є вчення про нерівномірність

росту і розвитку органів і тканин протягом онтогенезу в цілому. Виділяють два істотно різних періоди - утробний і післяутробний. [1].

Ріст коня триває до настання зрілості або змужнілості, зазвичай до 4-5-річного віку. В цей період формується статура, приходять в норму фізіологічні показники, відбувається зміна молочних зубів на постійні.

Для обліку росту і розвитку лошат їх зважують і вимірюють на 3-й день після народження, потім у віці 6 міс.; 1 року; 1,5; 2; 2,5; 3 і 4 роки [2]. Показники маси і промірів лошат порівнюють з контрольними шкалами росту молодняку, розробленими для коней різних порід. Інтенсивність росту визначають за промірами і живою масою лошат [3].

У перші місяці життя жива маса лошат збільшується щодня на 1-2кг залежно від породи; до 3-місячного віку маса лошати потроюється; у 6-місячному віці вона досягає 45 % мас дорослого коня; у віці 1 року - 62-65; у 2-річному віці - 85-90 % [4].

Метою нашого дослідження є аналіз генеалогії відтворювального складу племінного заводу НФ ЗАТ « Райз-Максимко» та оцінка будови тіла коней різних ліній.

Методика досліджень. Для вивчення росту і розвитку коней було використано поголів'я ставок народження 2000-2010рр. (N= 322). У коней враховані основні проміри (висота в холці, коса довжина тулуба, обхват грудей та п'ястку); індекси будови тіла (формату, масивності та костистості) [1].

Біометрична обробка даних проводили методами візуальної статистики [6] з використанням комп'ютерної програми Microsoft Excel.

Результати та обговорення. Племінну роботу з українською верховою породою коней проводять методом розведення за лініями. До тепер створено відповідну генеалогічну структуру породи. Вона включає ряд ліній. споріднених груп і маточне поголів'я.

До відтворювального складу ліній добирали тільки найбільш типових представників в обмеженій кількості. Інших коней реалізували у племінні кінні ферми. Найбільш розповсюдженими лініями є 2 Безпечного, Т54 Хобота, 2996 Фактотума, а також лінії – 2088 Хрусталь, 2397 Гугенота, Т11 Водопад, Т09 Хинина і 2985 Приза.

За кількістю маток і жеребців в заводі найбільш розповсюдженими є лінії Безпечного, Хобота і Фактотума.

Згідно зі стандартами прийнятих для кінних заводів (для жеребців – 163,9-165,3-190,3-20,9; 100,8-116,1-12,7, а для кобил – 160,5-160,8-186,6-20,1; 100,2-116,2-12,5) усі жеребці відповідають для українських верхових коней екстер'єром, сухій міцній конституції. Що стосується якості жеребців, то у НФ ЗАТ «Райз-Максимко» вони мають менший ріст і обхват грудей, дещо вкорочений формат, а кобили – мають протилежні показники.

Матки кінного заводу за середніми промірами, які становлять 162,9-164,8-192,45-24,8см перевищують вимоги добору, які намічались попереднім планом селекційно-племінної роботи з породою.

Порівняння коней за промірами і індексами тілобудови різних

селекційних ліній, які представлені в господарстві свідчить про те, що найбільше відповідають стандарту коні трьох ліній (Безпечного, Хобота, Фактотума), а коні інших п'ятьох ліній (Хрустала, Водопада, Гугенота, Хинина, Приза) - дещо відстають в рості, або зовсім не представлені в господарстві по різним причинам.

Висновки. Таким чином, дослідження росту і розвитку коней української верхової породи за промірами можна зробити такі висновки:

- лінійна структура кінного заводу представлена такими лініями як: 2 Безпечного, Т54 Хобота, 2996 Фактотума, а також лінії – 2088 Хрусталь, 2397 Гугенота, Т11 Водопад, Т09 Хинина і 2985 Приза;

- накраший ріст і розвиток показали коні трьох ліній: 2 Безпечного, Т54 Хобота, 2996 Фактотума;

- Згідно зі стандартами жеребці і кобили в певних моментах по промірам і індексам будови тіла не відповідає стандартам по росту, обхваті грудей та ін. показниками.

Література

1. Волгіна Н. В. Лінійні особливості коней чистокровної верхової породи різного типу конституції / Н. В. Волгіна, Д. А. Волков. ВНАУ. - №5. - 2010. - С. 16-19.

2. Гопка Б.М. Коні в сільському господарстві. /Б.М.Гопка, О.А.Калантар, П.М.Павленко. - К.: Урожай, 1989. - С. 23-24, 66-81

3. Гопка Б.М. Коневодство / Б.М. Гопка. - К.: Вища школа. Главное изд-во, 1984. -

4. Оцінка жеребців-плідників української верхової породи за якістю нащадків. - Х.: Інститут тваринництва УААН, 2004. - 28с.

5. План селекционно-племенной работы с украинской верховой породной группой лошадей / Госпром УССР.-К.: Урожай, 1988.- С. 55-59

6. Плохинский Н.А. Руководство по биометрии / Н.А. Плохинский. - М.: Колос, 1969. - 256с.

7. Свечин К.Б. Индивидуальное развитие сельскохозяйственных животных / К. Б. Свечин. - К.: Издательство Украинской Академии Сельскохозяйственных Наук, 1961. - 407с.

8. Старчеус А.П. Коні у присадибному і фермерському господарстві. /А.П.Старчеус, В.І. Оненко. - К.: «Київська правда», 2001. - 112с.